

JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH
ZEMĚDĚLSKÁ FAKULTA

Studijní program: Zemědělská specializace (B4106)

Studijní obor: Pozemkové úpravy a převody nemovitostí

Katedra: Katedra krajinného managementu

Vedoucí katedry: doc. Ing. Pavel Ondr, CSc.

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Mezinárodní úmluvy v ochraně přírody a krajiny

Vedoucí práce:

Ing. Monika Koupilová Ph.D.

Autor:

Adéla Kudrličková

Prohlášení

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě (v úpravě vzniklé vypuštěním vyznačených částí archivovaných Zemědělskou fakultou JU) elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách.

V Českých Budějovicích dne

.....
Kudrličková Adéla

Poděkování

Na tomto místě bych chtěla poděkovat vedoucí mé bakalářské práce Ing. Monice Koupilové, Ph.D. za odborné vedení celé práce. Dále bych chtěla poděkovat své rodině a přátelům za podporu během studia.

Abstrakt

Obsahem této práce jsou mezinárodní úmluvy o ochraně přírody a krajiny. Bakalářská práce je zpracována formou literární rešerže, která rozebírá ochranu přírody a krajiny na území České republiky a mezinárodní spolupráci a členství v mezinárodních organizacích.

Klíčová slova: mezinárodní úmluvy, mezinárodní organizace, ochrana přírody a krajiny

Abstract

Content of this work is focused on international conventions about protection of nature and landscape. This topic is elaborated in the form of literary research, which analyses nature and landscape conservation in the Czech Republic region and from the viewpoint of international cooperation of the Czech Republic and its memberships in international organizations as well.

Key words: international convention, international organizations, nature and landscape conservation

Obsah

1. Úvod.....	6
2. Příroda a krajina	7
2. 1 Vymezení pojmů	7
3. Ochrana přírody a krajiny	8
3. 1 Obecná ochrana přírody a krajiny	8
3. 2 Zvláštní ochrana přírody a krajiny	15
3. 2. 1 Zvláště chráněná krajinná území.....	15
3. 2. 2 Významné druhy rostlin a živočichů	17
4. Změna legislativy v ochraně přírody po vstupu ČR do EU	19
5. Strategie EU v oblasti biologické rozmanitosti.....	21
5. 1 Natura 2000.....	21
6. Mezinárodní spolupráce ČR v oblasti ochrany přírody a krajiny	23
6. 1 Mezinárodní úmluvy a strategické dokumenty	23
6. 1. 1 Ramsarská úmluva	23
6. 1. 2 CITIES	25
6. 1. 3 Bonnská úmluva.....	28
6. 1. 4 EUROBATS.....	29
6. 1. 5 Bernská úmluva.....	31
6. 1. 6 AEWA.....	31
6. 1. 7 Úmluva o biologické rozmanitosti	33
6. 1. 8 Evropská úmluva o krajině	34
6. 1. 9 Karpatská úmluva.....	37
6. 1. 10 Dunajská úmluva.....	39
6. 1. 11 Dohoda o ochraně Labe	40
6. 1. 12 Dohoda o ochraně Odry	40
6. 2 Mezinárodní uskupení	41
6. 2. 1 IUCN	41
6. 2. 2 Federace EUROPARC	42
6. 2. 3 Rada Evropy.....	43
6. 2. 4 Planeta Europa	44
6. 2. 5 Geoparky UNESCO	44
7. Závěr	46
8. Seznam použité literatury.....	47

1. Úvod

Na území naší republiky je stejně jako ve většině světových zemí příroda negativně poznamenána dlouhodobou lidskou činností. Až v polovině minulého století začala lidská populace reálně přemýšlet o tom, jak svůj dopad na životní prostředí zmírnit a přírodu chránit. Dříve byla příroda České republiky chráněna jen na vybraných územích, ve zvláště chráněných krajinných územích, v současné době je chráněna na celém území státu pomocí územních systémů ekologické stability. Začleněním České republiky do Mezinárodních úmluv o ochraně přírody a krajiny dosáhneme toho, že se naše země nebude brát jako samostatný celek, ale jako součást Evropy, součást celého Světa.

Česká republika je jako smluvní strana zapojena do několika desítek environmentálních smluv. Svou angažovaností v těchto smlouvách projevuje odpovědnost za stav a vývoj životního prostředí na globální, regionální a subregionální úrovni a přispívá k řešení problémů environmentální oblasti udržitelného rozvoje.

Cílem této práce je shrnutí Mezinárodních úmluv o ochraně přírody a krajiny a Mezinárodní organizace, ve kterých je Česká republika smluvní stranou. Práce rozebírá ochranu přírody a krajiny na jejím území a mezinárodní spolupráci a členství v mezinárodních organizacích.

2. Příroda a krajina

2.1 Vymezení pojmů

a) Přírodní stanoviště je přírodní nebo polopřírodní suchozemská nebo vodní plocha, která je vymezena na základě geografických charakteristik a charakteristik živé a neživé přírody,

b) krajina je část zemského povrchu s charakteristickým reliéfem, tvořená souborem funkčně propojených ekosystémů a civilizačními prvky. (ZÁKON 114/1992 Sb.)

Podoba krajiny je výsledkem dlouhodobého vzájemného působení přírodních procesů a lidské společnosti. V průběhu historického vývoje byla původně přírodní krajina na naprosté většině území ČR více či méně pozměněna činností člověka, přičemž nově vznikla krajina velmi rozdílných vlastností včetně ekologických hodnot. (PELC, 2010)

c) Orgány ochrany přírody jsou:

- Obce,
- okresní úřady,
- správy národních parků a chráněných krajinných oblastí,
- česká inspekce životního prostředí,
- ministerstvo životního prostředí. (PRŮCHOVÁ, 1993)

3. Ochrana přírody a krajiny

3.1 Obecná ochrana přírody a krajiny

Do tzv. obecné ochrany přírody a krajiny spadají:

- a) vymezení ÚSES
- b) obecná ochrana rostlin a živočichů,
- c) ochrana volně žijících ptáků, podmínky pro odchylný postup při ochraně ptáků,
- d) registrace významných krajinných prvků,
- e) ochrana dřevin, povolení ke kácení dřevin, náhradní výsadba a odvodny,
- f) ochrana a využití jeskyní, ochrana paleontologických nálezů,
- g) ochrana krajinného rázu a přírodní park a
- h) přechodně chráněné plochy. (LÁZNIČKA, 2005)

a) systémy ekologické stability

Územní systém ekologické stability krajiny (ÚSES) je vzájemně propojený soubor přirozených i pozměněných, avšak přírodě blízkých ekosystémů, které udržují přírodní rovnováhu. Rozlišuje se místní, regionální a nadregionální systém ekologické stability. ÚSES (a jeho skladebné prvky) je účinným nástrojem pro aktivní ochranu přírody. Vymezuje se v plánu systému ekologické stability a je jedním z limitů využití území při provádění pozemkových úprav, zpracování územně plánovací dokumentace, lesnických, vodohospodářských a jiných dokumentů. Vytváření ÚSES je podle § 4 odst. 1) zákona č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, ve znění pozdějších předpisů veřejným zájmem, na kterém se podílejí vlastníci pozemků, obce i stát. (ONLINE 1)

Vymezení systému ekologické stability náleží orgánům územního plánování a ochrany přírody ve spolupráci s orgány vodohospodářskými, orgány ochrany přírody ZPF a státní správou lesního hospodářství. (PRŮCHOVÁ, 1993)

Cílem ÚSES je zejména vytvoření sítě relativně ekologicky stabilních území, ovlivňujících příznivě okolní, ekologicky méně stabilní krajinu, zachování či znovuoobnovení přirozeného genofondu krajiny. (ONLINE 1)

Systém biocenter, biokoridorů a interakčních prvků má rovněž význam pro zachování biodiverzity (přírodní rozmanitosti). (LÁZNIČKA, 2005)

Legislativa pro vymezení ÚSES:

Základem při vymezení ÚSES jsou následující právní normy a předpisy:

- Zákon 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny,
- Vyhláška 395/1992 Sb., prováděcí vyhláška k zákonu 114/92 Sb., včetně novelizací.

b) Obecná ochrana rostlin a živočichů

Všechny druhy rostlin a živočichů jsou chráněny před zničením, poškozováním, sběrem či odchycem, který vede nebo by mohl vést k ohrožení těchto druhů na bytí nebo k jejich degeneraci, k narušení rozmnožovacích schopností druhů, zániku populace druhů nebo zničení ekosystému, jehož jsou součástí.

Fyzické a právnické osoby jsou povinny při provádění zemědělských, lesnických a stavebních prací, při vodohospodářských úpravách, v dopravě a energetice postupovat tak, aby nedocházelo k nadměrnému úhynu rostlin a zraňování nebo úhynu živočichů nebo ničení jejich biotopů, kterému lze zabránit technicky i ekonomicky dostupnými prostředky. Orgán ochrany přírody uloží zajištění či použití takovýchto prostředků, neučiní-li tak povinná osoba sama.

Záměrné rozšíření geograficky nepůvodního druhu rostliny či živočicha do krajiny je možné jen s povolením orgánu ochrany přírody; to neplatí pro nepůvodní druhy rostlin, pokud se hospodáří podle schváleného lesního hospodářského plánu nebo vlastníkem lesa převzaté lesní hospodářské osnovy. Geograficky nepůvodní druh rostliny nebo živočicha je druh, který není součástí přirozených společenstev určitého regionu.

Záměrné rozšiřování křížence druhů rostlin či živočichů do krajiny je možné jen s povolením orgánů ochrany přírody. (ZÁKON č. 114/1992 Sb.)

c) Ochrana volně žijících ptáků

V zájmu ochrany druhů ptáků, kteří volně žijí na evropském území členských států Evropských společenství (dále jen "ptáci"), je zakázáno jejich úmyslné usmrcování nebo odchyt jakýmkoliv způsobem, úmyslné poškozování nebo ničení jejich hnízd a vajec nebo odstraňování hnízd, sběr jejich vajec ve volné přírodě a jejich držení, a to i prázdných, úmyslné vyrušování těchto ptáků, zejména během rozmnožování a odchovu mláďat, pokud by šlo o vyrušování významné z hlediska cílů směrnice o ptácích, držení druhů ptáků, jejichž lov a odchyt jsou zakázány.

Orgán ochrany přírody může, neexistuje-li jiné uspokojivé řešení, rozhodnutím stanovit postup odchylný od postupu uvedeného v § 5a odst. 1 a 2, je-li to potřebné v zájmu veřejného zdraví nebo veřejné bezpečnosti, v zájmu bezpečnosti leteckého provozu, při prevenci závažných škod na úrodě, domácích zvířatech, lesích, rybářství a vodním hospodářství, nebo za účelem ochrany volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin. Odchylný postup může být stanoven také pro účely výzkumu a výuky, opětovného osídlení určitého území populací druhu nebo opětovného vysazení druhu v jeho původní oblasti rozšíření nebo pro chov v lidské péči pro tyto účely.

Orgán ochrany přírody může stanovit odchylný postup podle odstavce 1 pro odchyt, držení nebo jiné využívání ptáků v malém množství za předpokladu, že rozhodnutí o odchylném postupu se vydá jen na základě vyhodnocení stavu místní populace a za stanovení přísně kontrolovaných podmínek. (ZÁKON 114/1992 Sb.)

d) významné krajinné prvky (§ 6 zákona o OPK a § 7 vyhlášky)

Každý je povinen chránit významné krajinné prvky před jejich poškozováním nebo ničením. (PRŮCHOVÁ, 1993)

Významný krajinný prvek je ekologicky, geomorfologicky nebo esteticky hodnotná část krajiny, která utváří její typický vzhled nebo přispívá k udržení její stability. Významnými krajinnými prvky jsou lesy, rašeliniště, vodní toky, rybníky, jezera, údolní nivy. Dále jsou jimi jiné části krajiny, které zaregistruje příslušný orgán ochrany přírody jako významný krajinný prvek, zejména mokřady, stepní trávníky, remízky, meze, trvalé travní porosty, naleziště nerostů a zkameněliny,

umělé i přirozené skalní útvary, výchozy a odkryvy. Mohou to být i cenné plochy porostů, sídelních útvarů, včetně historických zahrad a parků.

Vedle toho vymezujeme i prvky civilizační (např. boží muka, kostel, kamenný most, ochranná hráz, hřbitov apod.)

Využívat lze významné krajinné prvky pouze tak, aby nebyla narušena jejich obnova a nedošlo k ohrožení nebo oslabení jejich stabilizační funkce. V případě, že by zásahy mohly vést k poškození nebo zničení významného krajinného prvku nebo ohrožení či oslabení jeho ekologicko-stabilizační funkce, je povinen ten, kdo takové zásahy zamýšlí, opatřit si závazné stanovisko orgánu ochrany přírody. (ONLINE 1)

Příkladný výčet zásahů, ke kterým je zapotřebí takového stanoviska, je uveden přímo v zákoně v § 4 odst. 2 a 3 následovně: umístování staveb, pozemkové úpravy, změny kultur pozemků, odvodňování pozemků, úpravy vodních toků a nádrží, těžba nerostů, odlesňování a zalesňování pozemků nad 0,5 ha, výstavba lesních cest a svážnic a lesních melioračních systémů. Stanovisko je zapotřebí ke schválení ledních hospodářských plánů. (PRŮCHOVÁ, 1993)

e) ochrana dřevin, povolení ke kácení dřevin, náhradní výsadba a odvody

Pojem „Dřeviny rostoucí mimo les“ zahrnuje jednotlivě rostoucí stromy, skupiny i stromořadí stromů, které rostou na nelesních pozemcích, tedy těch, které v katastru nemovitostí nemají uveden druh pozemku „lesní pozemek“. (ONLINE 2)

Dřeviny jsou chráněny podle tohoto ustanovení před poškozováním a ničením, pokud se na ně nevztahuje ochrana přísnější (§ 46 a 48) nebo ochrana podle zvláštních předpisů.

Péče o dřeviny, zejména jejich ošetřování a udržování, je povinností vlastníků. Při výskytu nákazy dřevin epidemickými či jinými jejich vážnými chorobami, může orgán ochrany přírody uložit vlastníkům provedení nezbytných zásahů, včetně pokácení dřevin.

Ke kácení dřevin je nezbytné povolení orgánu ochrany přírody, není-li dále stanoveno jinak. Povolení lze vydat ze závažných důvodů po vyhodnocení funkčního a estetického významu dřevin. Povolení ke kácení dřevin na silničních pozemcích může orgán ochrany přírody vydat jen po dohodě se silničním správním úřadem a

povolení ke kácení dřevin u železničních drah může orgán ochrany přírody vydat jen po dohodě s drážním správním úřadem.

Povolení není třeba ke kácení dřevin z důvodů pěstebních, to je za účelem obnovy porostů nebo při provádění výchovné probírky porostů, při údržbě břehových porostů prováděné při správě vodních toků, k odstraňování dřevin v ochranném pásmu, zařízení elektrizační a plynárenské soustavy prováděném při provozování těchto soustav a z důvodů zdravotních, není-li v tomto zákoně stanoveno jinak. Kácení z těchto důvodů musí být oznámeno písemně nejméně 15 dnů předem orgánu ochrany přírody, který je může pozastavit, omezit nebo zakázat, pokud odporuje požadavkům na ochranu dřevin.

Orgán ochrany přírody může ve svém rozhodnutí o povolení kácení dřevin uložit žadateli přiměřenou náhradní výsadbu ke kompenzaci ekologické újmy vzniklé pokácením dřevin. Současně může uložit následnou péči o dřeviny po nezbytně nutnou dobu, nejvýše však na dobu pěti let. (ZÁKON 114/1992 Sb.)

Legislativa v obecné ochraně dřevin rostoucích mimo les:

- Dřeviny rostoucí mimo les jsou chráněny zákonem č. 114/1992 Sb., ve znění pozdějších předpisů, o ochraně přírody a krajiny.
- Vyhláška Ministerstva životního prostředí České republiky č. 189/2013 Sb., o ochraně dřevin a povolování jejich kácení: Další podrobnosti, zejména velikost dřevin, pro které není třeba povolení ke kácení dřevin, stanoví prováděcí předpis

f) ochrana a využití jeskyní, ochrana paleontologických nálezů

Jeskyně jsou podzemní prostory vzniklé působením přírodních sil, včetně jejich výplní a přírodních jevů v nich.

Ničit, poškozovat nebo upravovat jeskyně nebo jinak měnit jejich dochovaný stav je zakázáno. Výjimku z tohoto zákazu může udělit orgán ochrany přírody pouze v případech, kdy je to v zájmu ochrany jeskyně nebo kdy jiný veřejný zájem chráněný tímto nebo jiným zákonem výrazně převažuje nad zájmem na ochraně jeskyní.

Pro průzkum nebo výzkum jeskyně je třeba povolení orgánu ochrany přírody. Povolení nepotřebují osoby pověřené orgánem ochrany přírody k provádění monitoringu nebo inventarizace, dále osoby při výkonu státní správy, policie, osoby při plnění úkolů obrany státu a osoby při zajišťování veterinární péče, záchranných služeb nebo správy vodních toků.

Kdo učiní paleontologický nález, který sám rozpozná, je povinen zajistit jeho ochranu před zničením, poškozením nebo odcizením a opatřit jej údaji o nálezových okolnostech, zejména místě nálezů. Dále je povinen na písemné vyzvání orgánu ochrany přírody sdělit údaje o učiněném nálezů a umožnit přístup a dokumentaci tohoto nálezů osobám pověřeným orgánem ochrany přírody. (ZÁKON 114/1992 Sb.)

g) Krajinný ráz

Krajinný ráz je významnou hodnotou dochovalého přírodního a kulturního prostředí a je proto chráněn před znehodnocením. Je dán specifickými rysy a znaky, které vytvářejí její rázovitost - odlišnost a jedinečnost. Ráz krajiny vyjadřuje nejenom přítomnost pozitivních jevů a znaků, ale též kulturní a duchovní dimenzi krajiny. Pojmu „krajinný ráz“ odpovídá pojem „charakter krajiny“ (Landscape Character, Landschaftscharakter), vyjádřený především morfologií terénu, charakterem vodních toků a ploch, vegetačního krytu a osídlení. (ONLINE 2)

Ráz krajiny, kterým je zejména přírodní, kulturní a historická charakteristika určitého místa či oblasti, je chráněn před činností snižující jeho estetickou a přírodní hodnotu. Zásahy do krajinného rázu, zejména umístování a povolování staveb, mohou být prováděny pouze s ohledem na zachování významných krajinných prvků, zvláště chráněných území, kulturních dominant krajiny, harmonické měřítko a vztahy v krajině.

K umístování a povolování staveb, jakož i jiných činnostem, které by mohly snížit nebo změnit krajinný ráz, je nezbytný souhlas orgánu ochrany přírody. (ZÁKON 114/1992 SB.)

Legislativa pro ochranu neživé přírody

Ochrana neživé přírody vychází především z následujících právních norem a předpisů:

- Zákon č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny;
- vyhláška č. 395/1992 Sb., prováděcí vyhláška k zákonu 114/92 Sb.;
- vyhláška č. 667/2004 Sb., o obsahu a rozsahu dokumentace jeskyní (zjištěných při těžbě nerostných surovin);
- zákon č. 71/1994 Sb., o prodeji a vývozu předmětů kulturní hodnoty;
- zákon č. 122/2000 Sb., o ochraně sbírek muzejní povahy;
- stavební zákon č. 183/2006 Sb., o územním plánování a stavebním řádu.

h) přechodně chráněné plochy

Území s dočasným nebo nepředvídaným výskytem významných rostlinných nebo živočišných druhů, nerostů nebo paleontologických nálezů může orgán ochrany přírody svým rozhodnutím vyhlásit za přechodně chráněnou plochu. Přechodně chráněnou plochu lze vyhlásit též z jiných vážných důvodů, zejména vědeckých, studijních či informačních. Přechodně chráněná plocha se vyhlašuje na předem stanovenou dobu, případně na opakované období, například dobu hnízdění. V rozhodnutí o jejím vyhlášení se omezí takové využití území, které by znamenalo zničení, poškození nebo rušení vývoje předmětu ochrany. (ZÁKON 114/1992 SB.)

3. 2 Zvláštní ochrana přírody a krajiny

3. 2. 1 Zvláště chráněná krajinná území

Cílem ochrany nejčastěji bývá udržení nebo zlepšení dochovaného stavu území nebo ponechání území či jeho části samovolnému vývoji. Zákon o ochraně přírody a krajiny vymezuje šest kategorií zvláště chráněných území. (ONLINE 1)

Kategorie zvláště chráněných území:

a) Národní parky

Rozsáhlá území, jedinečná v národním či mezinárodním měřítku, jejichž značnou část zaujímají přirozené nebo lidskou činností málo ovlivněné ekosystémy, v nichž rostliny, živočichové a neživá příroda mají mimořádný vědecký a výchovný význam, lze vyhlásit za národní parky. (ZÁKON 114/1992 SB.)

V České republice jsou čtyři národní parky (NP): Krkonošský NP, NP Šumava, NP České Švýcarsko a NP Podyjí s vlastní správou (ONLINE 2) a pokrývají 1,52% rozlohy území státu. (ONLINE 1)

Přehled a rozlohy národních parků

Národní park	Rok vyhlášení	Rozloha v ha
Krkonošský národní park	1963	36 300
Národní park Podyjí	1991	6 300
Národní park Šumava	1991	69 000
Národní park České Švýcarsko	2000	7 900

(ONLINE 2)

b) Chráněné krajinné oblasti

Rozsáhlá území s harmonicky utvářenou krajinou, charakteristicky vyvinutým reliéfem, významným podílem přirozených ekosystémů lesních a trvalých travních porostů, s hojným zastoupením dřevin, popřípadě s dochovanými památkami historického osídlení, lze vyhlásit za chráněné krajinné oblasti. (ZÁKON 114/1992 Sb.)

c) Národní přírodní rezervace

Menší území mimořádných přírodních hodnot, kde jsou na přirozený reliéf s typickou geologickou stavbou vázány ekosystémy významné a jedinečné v národním či mezinárodním měřítku, může orgán ochrany přírody vyhlásit za národní přírodní rezervace; stanoví přitom také jejich bližší ochranné podmínky. (ZÁKON 114/1992 Sb.)

d) Přírodní rezervace

Menší území soustředěných přírodních hodnot se zastoupením ekosystémů typických a významných pro příslušnou geografickou oblast může orgán ochrany přírody vyhlásit za přírodní rezervace; stanoví přitom také jejich bližší ochranné podmínky. (ZÁKON 114/1992 Sb.)

e) Národní přírodní památky

Přírodní útvar menší rozlohy, zejména geologický či geomorfologický útvar, naleziště nerostů nebo vzácných či ohrožených druhů ve fragmentech ekosystémů, s národním nebo mezinárodním ekologickým, vědeckým či estetickým významem, a to i takový, který vedle přírody formoval svou činností člověk, může orgán ochrany přírody vyhlásit za národní přírodní památku; stanoví přitom také její bližší ochranné podmínky. (ZÁKON 114/1992 Sb.)

f) Přírodní památky

Přírodní útvar menší rozlohy, zejména geologický či geomorfologický útvar, naleziště vzácných nerostů nebo ohrožených druhů ve fragmentech ekosystémů, s regionálním ekologickým, vědeckým či estetickým významem, a to i takový, který vedle přírody formoval svou činností člověk, může orgán ochrany přírody vyhlásit za přírodní památku; stanoví přitom také její bližší ochranné podmínky. (ZÁKON 114/1992 Sb.)

K označení národních parků, chráněných krajinných oblastí, národních přírodních rezervací a národních přírodních památek se používá tabulí s velkým státním znakem České republiky a tabulí s uvedením kategorie zvláště chráněného území a názvem příslušného zvláště chráněného území, k označení přírodních rezervací a přírodních památek se používá tabulí s malým státním znakem České republiky a tabulí s uvedením kategorie zvláště chráněného území a pruhového značení hranic na sloupcích či hraničních stromech u NPR, NPP, PR, PP a I. zóny NP (jedná se o dva červené pruhy 5 cm široké a oddělené 5 cm širokou mezerou, přičemž dolní červený pruh vyznačuje pouze příslušnou výseč nechráněného území, zatímco horní pruh probíhá po celém obvodu). (VYHLÁŠKA 64/2011 SB.)

3. 2. 2 Významné druhy rostlin a živočichů

Základem ochrany zvláště chráněných rostlin je komplexní ochrana jejich stanovišť a bezprostředního okolí.

Bezprostředním okolím rostliny se rozumí takový prostor, který vytváří základní podmínky pro její existenci a do něhož nelze zasahovat, aniž by rostlina na tento zásah nereagovala.

Za zásahy, při nichž může dojít ke změně hydrologických půdních poměrů, se považuje zejména odvodňování, zavlažování, zásahy do vodotečí, manipulace s výškou hladiny vodních ploch. Za zásahy do půdního povrchu se považuje veškeré narušování drnu i hrabání steliva v lese. Za zásahy měnící chemismus prostředí se považuje hnojení organickými i průmyslovými hnojivými a používání jakýchkoli chemických přípravků, pokud nejde o zásah, který zajistí podmínky existence zvláště chráněných druhů rostlin.

Základem ochrany živočichů je komplexní ochrana jejich stanovišť.

Záchranným chovem se rozumí držení většího počtu jedinců zvláště chráněných živočichů za účelem jejich rozmnožování. Záchranný chov lze povolit jen v souladu se záchranným programem (§ 52 zákona) vypracovaným pro příslušný druh.

Chov živočichů v zoologických zahradách je chovem zvláštního určení. Hlavním posláním zoologických zahrad je zajišťování chovů ohrožených druhů živočichů chráněných mezinárodními úmluvami, záchranných chovů zvláště chráněných druhů živočichů, zejména kriticky ohrožených, a dále plnění významných vědecko-výzkumných, výchovných a estetických funkcí.

Pro zvláště chráněné živočichy neschopné v důsledku zranění nebo jiných okolností samostatné existence v přírodě, lze zřizovat stanice, ve kterých se jim poskytne potřebná péče.

Fotografovat zvláště chráněné druhy živočichů, ruší-li se tím v přirozeném vývoji (§ 50 odst. 2 zákona), lze jen na základě výjimky (§ 56 zákona).
(VYHLÁŠKA 395/1992 SB)

4. Změna legislativy v ochraně přírody po vstupu ČR do EU

Vstup ČR do EU znamenal pro oblast životního prostředí zásadní změny, a to jak ve vztahu k faktickému stavu životního prostředí, které se díky postupnému přebírání komunitárních environmentálních norem a praktické aplikaci požadavků z nich vyplývajících výrazným způsobem zlepšilo, tak ve vztahu k právním normám upravujícím tuto oblast. České republice se poměrně daří transponovat ve stanovených lhůtách směrnice z oblasti komunitárního práva životního prostředí. Stejně jako ostatním členským státům činí ČR určité potíže implemetace, resp. správná praktická aplikace požadavků vyplývajících ze směrnice 85/337/EHS (Směrnice Rady 97/11/ES novelizující směrnici 85/337/EEC) o posuzování vlivů některých veřejných a soukromých záměrů na životní prostředí, směrnice 92/43/EHS o ochraně přírodních stanovišť, volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin a směrnice 79/409/EHS o ochraně volně žijících ptáků. (JAREŠ et al., 2007)

Směrnice Rady 97/11/ES novelizující směrnici 85/337/EEC:

Tato směrnice se vztahuje na posuzování vlivů těch veřejných a soukromých záměrů na životní prostředí, které by mohly mít významný vliv na životní prostředí. Pro účely této směrnice se rozumí “záměrem” provádění stavebních prací nebo výstavba jiných zařízení nebo děl a jiné zásahy do přírodního prostředí a krajiny včetně těch, které se týkají těžby nerostných surovin.

Směrnice Rady 92/43/EHS:

Cílem této směrnice je přispět k zajištění biologické rozmanitosti prostřednictvím ochrany přírodních stanovišť a volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin na evropském území členských států, na které se vztahuje Smlouva. Cílem opatření přijímaných na základě této směrnice je zachování nebo obnova příznivého stavu z hlediska ochrany u přírodních stanovišť, druhů volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin v zájmu Společenství. Opatření přijímaná na základě této směrnice musí brát v úvahu hospodářské, sociální a kulturní požadavky a regionální a místní charakteristiky.

Směrnice Rady 79/409/EHS:

Tato směrnice se týká ochrany všech druhů ptáků přirozeně se vyskytujících ve volné přírodě na evropském území členských států, na něž se vztahuje Smlouva. Zahrnuje ochranu, regulování těchto druhů a péči o ně a stanoví pravidla pro jejich využívání. Vztahuje se na ptáky, jejich vejce, hnízda a stanoviště. Tato směrnice se nevztahuje na Grónsko.

5. Strategie EU v oblasti biologické rozmanitosti

5.1 Natura 2000

Natura 2000 je soustava chráněných území, které vytvářejí na svém území podle jednotných principů všechny státy Evropské unie.

Vytvoření soustavy Natura 2000 ukládají dva nejdůležitější právní předpisy EU na ochranu přírody: (ONLINE 1)

Směrnice evropského parlamentu a Rady 2009/147/ES, o ochraně volně žijících ptáků (nahrazuje směrnici Rady 79/409/EHS)

Tato směrnice se týká ochrany všech druhů ptáků přirozeně se vyskytujících ve volné přírodě na evropském území členských států, na něž se vztahuje Smlouva. Zahrnuje ochranu, regulování těchto druhů a péči o ně a stanoví pravidla pro jejich využívání. Vztahuje se na ptáky, jejich vejce, hnízda a stanoviště.

Členské státy přijmou opatření nezbytná k tomu, aby populace druhů byly zachovány na úrovni nebo přivedeny na úroveň, která odpovídá zejména ekologickým, vědeckým a kulturním požadavkům, přičemž budou brát v úvahu hospodářské požadavky a požadavky rekreace. Členské státy přijmou nezbytná opatření na ochranu, zachování nebo obnovení dostatečné rozmanitosti a rozlohy stanovišť pro všechny druhy tykových ptáků.

Ochrana, uchování a obnova biotopů a stanovišť bude zahrnovat zejména následující opatření:

- zřizování chráněných území;
- udržování a péči v souladu s ekologickými potřebami stanovišť uvnitř chráněných území i mimo ně;
- obnovu zničených biotopů;
- vytváření biotopů. (SMĚRNICE EVROPSKÉHO PARLAMENTU A RADY 2009/147/ES)

Soustava Natura 2000 sestává ze dvou typů chráněných území – ptačích oblastí a evropsky významných lokalit. Ptačí oblasti, kterých je na území ČR 41, vyhlásila vláda ČR nařízeními v letech 2004 – 05, v roce 2007 a poslední 2 v roce 2009. Evropsky významné lokality jsou shrnuty do tzv. národního seznamu, který je jako celek schválen vládou a publikován v podobě jejího nařízení pod č. 318/2013 Sb. (PDF, 243 MB) (nahrazuje nařízení vlády č. 132/2005 Sb., kterým se stanoví národní seznam evropsky významných lokalit, ve znění následných novelizací nařízením č. 301/2007 Sb. pro panonskou oblast a nařízením vlády č. 371/2009 Sb. pro kontinentální oblast). Celkem je na území ČR 1075 lokalit.

Národní seznam je fakticky rozdělen do dvou částí podle tzv. biogeografických oblastí, do nichž ČR zasahuje: panonské (pokrývající převážnou část Jihomoravského a část Zlínského kraje) a kontinentální (96 % území ČR). (ONLINE 1)

Směrnice Rady 92/43/EHS, o ochraně přírodních stanovišť, volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin

Cílem této směrnice je přispět k zajištění biologické rozmanitosti prostřednictvím ochrany přírodních stanovišť a volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin na evropském území členských států, na které se vztahuje Smlouva.

Cílem opatření přijímaných na základě této směrnice je zachování nebo obnova příznivého stavu z hlediska ochrany u přírodních stanovišť, druhů volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin v zájmu Společenství.

Opatření přijímaná na základě této směrnice musí brát v úvahu hospodářské, sociální a kulturní požadavky a regionální a místní charakteristiky. (SMĚRNICE RADY 92/43/EHS)

6. Mezinárodní spolupráce ČR v oblasti ochrany přírody a krajiny

6.1 Mezinárodní úmluvy a strategické dokumenty

6.1.1 Ramsarská úmluva

Úmluva o mokřadech majících mezinárodní význam především jako biotopy vodního ptactva- Convention on Wetlands of International Importance especially as Waterfowl Habitat- The Ramsar Convention on Wetlands.

Ramsarská úmluva je první celosvětová mezivládní úmluva na ochranu a moudré využívání přírodních zdrojů. Jedná se tak o jedinou úmluvu, chránící určitý typ biotopu. Úmluva byla podepsána 2. února 1971 v íránském městě Ramsar. Dosud k ní přistoupilo 163 států. ČR je mluvčí stranou od roku 1990 (Sdělení MZV č. 396/1990 Sb.). V roce 1993 byl oficiálně ustaven Český ramsarský výbor, který je koordinačním a poradním orgánem MŽP. Orgány Úmluvy jsou Konference smluvních stran (COP, konané většinou co tři roky), Stálý výbor, Výbor pro vědecko-technické otázky (STRP) a Sekretariát, sídlící ve švýcarském městě Gland. Celkem 2053 ramsarských lokalit zaujímá plochu více než 1,9 mil. km² (údaje k září 2012). (ONLINE 2)

Rozumné využívání mokřadů je složitý a náročný úkol a vyžaduje národní a mezinárodní subjekty zapojené do provádění Úmluvy. (MACKAY et al., 2009)

Každá smluvní strana určí vhodné mokřady na svém území k zařazení do Seznamu mezinárodně významných mokřadů (dále jen "seznam"). Do seznamu by měly být vybrány mokřady na základě svého mezinárodního významu z hlediska ekologie, botaniky, zoologie, limnologie nebo hydrologie. V první řadě by do něj měly být zahrnuty mokřady s mezinárodním významem pro vodní ptactvo, který mají v jakémkoli ročním období.

Smluvní strany budou plánovat a uskutečňovat své záměry tak, aby podporovaly zachování mokřadů zařazených do seznamu a pokud to bude možné, i rozumné využívání ostatních mokřadů na svém území.

Každá smluvní strana zajistí co nejrychlejší vlastní informovanost o současných, probíhajících a předpokládaných změnách ekologických poměrů ve všech mokřadech na svém území zahrnutých do seznamu v důsledku technického rozvoje, znečištění nebo jiného lidského zásahu.

Smluvní strany budou podporovat výzkum a výměnu údajů a publikací o mokřadech a jejich flóře a fauně. Smluvní strany budou usilovat svou správou o zvyšování stavů vodního ptactva ve vhodných mokřadech. Smluvní strany budou podporovat výchovu pracovníků kvalifikovaných pro výzkum mokřadů, jejich správu a dohled nad nimi.

Seznam oblastí pod Ramsarskou úmluvou, datum označení:

ČESKÁ REPUBLIKA (14 oblastí, 60,207 ha)

- Jizera (prameny), 13. 2. 2012
- Krkonošská rašeliniště, 2. 11. 1993
- Krušnohorská rašeliniště, 22. 12. 2006
- Lednické rybníky, 2. 7. 1990
- Mokřady Liběchovky a Pšovky, 13. 11. 1997
- Litovelské Pomoraví, 2. 11. 1993
- Mokřady dolního Podyjí, 2. 11. 1993
- Novozámecký a Břežský rybník, 2. 07. 1990
- Poodří 2. 11. 1993
- Punkva (podzemní) 18. 3. 2004
- Pramenné vývěry a rašeliniště Slavkovského lesa 13. 2. 2012
- Šumavská rašeliniště, 2. 7. 1990
- Třeboňská rašeliniště, 2. 11. 1993
- Třeboňské rybníky, 2. 7. 1990 (RAMSARSKÁ ÚMLUVA, 1971)

6. 1. 2 CITIES

CITES - oficiálně používaná zkratka pro Úmluvu o mezinárodním obchodu ohroženými druhy volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin (dále jen úmluva) - Convention on International Trade in Endangered Species of Wild Fauna and Flora.

Všechny dotyčné normy vycházejí z filozofie, že národy a státy jsou a mají být nejlepšími ochránci své vlastní fauny a flóry, a dále, že pro záchranu určitých druhů volně žijících živočichů a planých rostlin před jejich nadměrnou exploatací mezinárodním obchodem je nezbytná mezinárodní spolupráce, a v této souvislosti je třeba přijmout přiměřená opatření k tomuto cíli. (JAREŠ et al., 2007)

Text Úmluvy určuje zásady, kterými se musí řídit všechny smluvní strany při mezinárodním obchodu s exempláři CITES. Úmluva ukládá státům přijmout národní legislativu, která stanoví povinnosti jejich občanů a právnických osob, zakáže porušování principů CITES a vyměří přiměřené sankce za jejich porušování včetně možnosti zadržení a zabavení nelegálně dovážených a vyvážených exemplářů. (ONLINE 2)

Úmluva byla podepsána v rámci UNEP ve Washingtonu dne 3. 3. 1973. Depozitářem úmluvy je Švýcarsko. ČSFR ji podepsala až v r. 1992, platná je pro ni od 28. 5. 1992 a na základě sukcese Úmluva platí pro ČR. (LÁZNIČKA, 2005)

Úmluva reguluje zejména obchod s exempláři ohrožených druhů získaných z volné přírody, kontroluje však i obchod s živočichy odchovanými v zajetí nebo člověkem vypěstovanými rostlinami druhů, které jsou v přírodě ohroženy. V současné době má úmluva 179 smluvních stran. (ONLINE 1)

V ČR se vytvořil systém k zajištění Úmluvy mezi MŽP, AOPK ČR, Českou inspekcí životního prostředí a navázala se i spolupráce s Generálním ředitelstvím cel ČR, Státní veterinární službou a Fytokaranténní službou k zabezpečení příslušných článků Úmluvy. Otázkami plnění Úmluvy se zabývá Stálý výbor CITIES v Bruselu. (LÁZNIČKA, 2005)

Příloha I zahrnuje všechny druhy ohrožené vyhubením, které jsou nebo mohou být obchodem nepříznivě ovlivňovány. Obchod s exempláři těchto druhů

musí být předmětem zvlášť přísných opatření, aby nadále neohrožoval jejich přežití, a může být povolován jen za výjimečných okolností.

Příloha II zahrnuje všechny druhy, které, i když nejsou bezprostředně ohroženy vyhubením, by se jimi mohly stát, kdyby obchod s exempláři těchto druhů nebyl podřízen přísným opatřením zabraňujícím takovému jejich využívání, které je neslučitelné s jejich přežitím; a další druhy, které musí být předmětem určitých opatření, aby obchod s exempláři některých druhů uvedených pod písm. a) bodu 2 tohoto článku mohl být účinně kontrolován.

Příloha III zahrnuje druhy, o nichž kterákoli strana prohlásí, že v mezích její právní svrchovanosti jsou předmětem opatření, majících preventivně zabránit jejich exploataci nebo ji omezit, a které vyžadují spolupráci jiných stran při kontrole obchodu.

Strany povolí obchod s exempláři druhů uvedených v příloze I, II a III pouze tehdy, bude-li to v souladu s ustanoveními této Úmluvy.

K vývozu každého exempláře druhu zařazeného do přílohy I je třeba nejprve předložit povolení k vývozu. Povolení k vývozu může být uděleno jen tehdy, jsou-li splněny tyto podmínky:

- vědecký orgán vyvážejícího státu sdělil, že vývoz neohrozí přežití dotčeného druhu;
- výkonný orgán vyvážejícího státu je ubezpečen o tom, že daný exemplář nebyl získán proti zákonným předpisům na ochranu fauny a flory dotyčného státu;
- výkonný orgán vyvážejícího státu je ubezpečen o tom, že každý živý exemplář bude připraven a dopravován takovým způsobem, že nebezpečí poranění, poškození na zdraví nebo krutého zacházení bude sníženo na nejmenší možnou míru; a
- výkonný orgán vyvážejícího státu je ubezpečen o tom, že pro dané exempláře bylo uděleno povolení dovozu.

K dovozu každého exempláře druhu zařazeného do přílohy I je třeba nejprve předložit povolení k dovozu a dále povolení k vývozu nebo potvrzení o reexportu.

Povolení k dovozu může být uděleno pouze tehdy, jsou-li splněny tyto podmínky:

- vědecký orgán dovážejícího státu sdělil, že dovoz nebude za účelem, který ohrozí přežití dotčeného druhu;

- výkonný nebo vědecký orgán dovážejícího státu je ubezpečen o tom, že předpokládaný příjemce živého exempláře je náležitě vybaven pro jeho umístění a pro péči o něj; a
- výkonný orgán dovážejícího státu je ubezpečen o tom, že exemplář nebude použit přednostně pro obchodní účely. (CITIES, 1973)

Aby mohla úmluva CITES smysluplně plnit svoji funkci, tedy chránit planě rostoucí rostliny a volně žijící živočichy před nadměrným mezinárodním obchodem, musejí být opatření přijatá v rámci úmluvy založena na vyhodnocení věrohodných vědeckých údajů.

Vědeckým orgánem CITIES je v České republice Agentura ochrany přírody a krajiny České republiky (AOPK) ČR. Kompetence vědeckého orgánu jsou stanoveny v §27 zákona č. 100/2004 Sb. a dále v právních předpisech ES. Vědecký orgán ČR provádí odbornou podporu orgánů státní správy včetně Ministerstva životního prostředí.

Převážná většina agendy vědeckého orgánu CITIES spočívá ve vydávání odborných stanovisek. Jedná se zejména o stanoviska pro MŽP k dovozu, vývozu a přemístění exemplářů CITIES a od roku 2004, kdy vstoupila ČR do EU, rovněž o stanoviska pro krajské úřady, správy CHKO a NP k výjimkám ze zákazu obchodních činností. Vstupem ČR do EU tak vědeckému orgánu mnohonásobně narostla agenda. (KURZ, 2009)

Legislativa:

- Nařízení Rady (ES) č. 338/1997 - o ochraně druhů volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin regulováním obchodu s nimi: Základní předpis CITES, obsahuje definici obchodních činností a případy, kdy je možné ze zákazu obchodní činnosti udělit výjimku.
- Nařízení Komise (ES) č. 865/2006 - o prováděcích pravidlech k nařízení Rady (ES) č. 338/97 o ochraně druhů volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin regulováním obchodu s těmito druhy: Doplnující a upřesňující předpis, obsahuje vzory formulářů, definici odchovu v zajetí, předepsané značení exemplářů.

- Nařízení Komise (EU) č. 101/2012, kterým se mění nařízení rady (ES) č. 338/97 o ochraně druhů volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin regulováním obchodu s nimi,
- Nařízení Komise (EU) č. 757/2012- o pozastavení dovozu exemplářů některých druhů volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin do Unie: Seznam druhů, jejichž dovoz do EU není v současné době povolen,
- Zákon č. 100/2004 Sb. - o ochraně druhů volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin regulováním obchodu s nimi a dalších opatřeních k ochraně těchto druhů a o změně některých zákonů (zákon o obchodování s ohroženými druhy)
- Vyhláška č. 210/2010 Sb. - vyhláška, kterou se provádějí některá ustanovení zákona č. 100/2004 Sb., o ochraně volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin regulováním obchodu s nimi a dalších opatřeních k ochraně těchto druhů a o změně některých zákonů (zákon o obchodování s ohroženými druhy).

6. 1. 3 Bonnská úmluva

Úmluva o ochraně stěhovavých druhů volně žijících živočichů- Convention on the Conservation of Migratory Species of Wild Animals (CMS) byla sjednána 23. června 1979 v německém Bonnu, kde se nachází i sekretariát Úmluvy, pod záštitou Programu Spojených národů pro životní prostředí (UNEP). V platnost vstoupila 1. listopadu 1983. Dosud k ní přistoupilo 116 států. ČR je smluvní stranou od roku 1994 (Sdělení MZV č. 127/1994 Sb.). Rozhodovacím orgánem je konference smluvních stran (COP), která zasedá co tři roky (naposledy v roce 2011 v norském Bergenu). Za naplňování Bonnské úmluvy zodpovídá v souladu s usnesením vlády ČR MŽP, kontaktním místem je odbor Evropské unie a dvoustranné spolupráce. Na naplňování cílů Úmluvy se podílí i AOPK ČR. (ONLINE 2)

Strany by zejména měly podporovat, spolupracovat, a propagovat výzkum ve vztahu k stěhovavým druhům, budou usilovat o zajištění bezprostřední ochrany stěhovavým druhům zahrnutým v Příloze I a budou usilovat o uzavření „dohod“ o ochraně a hospodaření, pokud jde o stěhovavé druhy, zahrnuté do Přílohy II.

Přílohy:

Příloha I povede seznam stěhovavých druhů, které jsou ohroženy. Strany, které jsou areálovými státy některého stěhovavého druhu, uvedeného na seznamu v Příloze I, se vynasnaží:

- zachovat a tam, kde je to proveditelné a vhodné, obnovit ta stanoviště onoho druhu, která jsou důležitá pro to, aby se odstranilo nebezpečí vyhynutí onoho druhu,
- zabraňovat, odstraňovat, kompenzovat nebo minimalizovat, podle toho, c je vhodné, nepříznivé účinky činností nebo překážky, které vážně ohrožují nebo zabraňují stěhování (tahu) druhů a
- v možném vhodném rozsahu zabraňovat, zmenšovat či regulovat činitele, které ohrožují nebo pravděpodobně budou dále ohrožovat onen druh, včetně přísné kontrol a odstraňování již vnesených nepůvodních druhů.

Státy, které jsou areálovými státy stěhovavého druhu, uvedeného na seznamu v Příloze I, zakáží lov zvířat, které náležejí k tomuto druhu.

Příloha II povede seznam stěhovavých druhů s nepříznivým zachovným statusem a pro jejichž zachování a hospodaření s nimi se vyžadují mezinárodní dohody a také těch, které mají takový zachovný status, kterému by významně prospěla mezinárodní spolupráce, již by se dosáhlo pomocí mezinárodní dohody. (BONNSKÁ ÚMLUVA, 1979)

6. 1. 4 EUROBATS

Dohoda o ochraně populací evropských netopýrů- Agreement on the Conservation of Populations of European Bats, byla uzavřena v souladu s ustanoveními odst. 3, čl. IV Bonnské úmluvy dne 4. 12. 1991 v Londýně a je platná od ledna 1994. Sekretariát Dohody je v německém Bonnu. Depozitářem Dohody je vláda Spojeného království Velké Británie a Severního Irska. Členy Dohody je 33 evropských států včetně ČR. Každý rok zasedá Poradní výbor a jednou za tři roky smluvní strany Dohody. Každá smluvní strana dohody se zavazuje zavést příslušná legislativní a administrativní opatření k ochraně netopýrů.

Vláda ČR vyslovila souhlas s přistoupením k této dohodě dne 20. 10. 1993 a ČR se stala jejím členem dne 24. 2. 1994. Český text dohody byl publikován ve sbírce zákonů pod číslem 208/1994 Sb. (Sdělení MZV č.208/1994 Sb.). (ONLINE 2)

Každá smluvní strana zakáže úmyslný odchyt, držbu nebo zabíjení netopýrů s výjimkou, že souhlas vydá její kompetentní orgán.

V rámci území své jurisdikce určí každá strana takové lokality, které jsou významné pro zachovný status netopýrů, včetně míst pro úkryt a ochranu. Berouc v úvahu nezbytné ekonomické a sociální faktory, zajistí ochranu takovýchto lokalit před ničením či vyrušováním. Každá strana se bude navíc snažit o vytipování a ochranu důležitých území, v nichž netopýři nacházejí potravu.

Při rozhodování o přírodních stanovištích, jimž se dostane všeobecné ochrany, bude každá strana přihlížet k lokalitám pro netopýry.

Každá strana podnikne přiměřené kroky zaměřené k ochraně netopýrů a bude veřejnost informovat o významu takovéto ochrany.

Každá strana určí vhodný orgán nebo osoby odpovědné za poskytování poradenské činnosti o ochraně netopýrů a za její řízení na svém území, zejména pokud jde o netopýry vyskytující se v budovách. O svých zkušenostech z této oblasti si smluvní strany budou vyměňovat informace.

Každá strana podnikne takové dodatečné kroky, jež uzná za nezbytné pro ochranu populací netopýrů, u nichž dospěje k závěru, že jsou ohroženy, a bude o svém postupu podávat zprávu.

Každá strana bude vhodným způsobem podporovat výzkumné programy zaměřené na zachování netopýrů a řízení jejich ochrany. Strany se budou vzájemně informovat o výše uvedených výzkumných programech a budou usilovat o koordinaci uvedených výzkumných a ochranných programů.

Tam, kde to bude vhodné, bude každá strana zvažovat dopady aplikace pesticidů na netopýry a bude se snažit nahrazovat chemikálie používané k ošetřování dřeva s vysoce toxickými účinky na netopýry bezpečnějšími alternativami. (EUROBATS, 1991)

6. 1. 5 Bernská úmluva

Úmluva o ochraně evropské fauny a flóry a přírodních stanovišť- Convention on the Conservation of European Wildlife and Natural Habitats, byla sjednána ve švýcarském Bernu 19. září 1979 a v platnost vstoupila 1. června 1982. ČR je smluvní stranou Úmluvy od 1. 6. 1998. Jednou z 50 smluvních stran je také Evropské společenství. Sekretariát sídlí ve Štrasburku, v sídle Rady Evropy. (ONLINE 2)

Cílem této úmluvy je chránit planě rostoucí rostliny a volně žijící živočichy a jejich přírodní stanoviště, a to zejména druhy a stanoviště, jejichž ochrana vyžaduje spolupráci několika států, a takovou spolupráci podporovat.

Zvláštní důraz se klade na ohrožené a zranitelné druhy, včetně ohrožených a zranitelných stěhovavých druhů.

Smluvní strany přijmou nezbytná opatření, aby se populace planě rostoucích rostlin a volně žijících živočichů udržely na úrovni nebo přizpůsobily stavu, který odpovídá zejména ekologickým, vědeckým a kulturním požadavkům, a současně přihlížejí k požadavkům hospodářství a rekreace a k potřebám poddruhů, odrůd nebo forem místně ohrožených. (BERNSKÁ ÚMLUVA, 1979)

V návaznosti na Bernskou úmluvu vznikla iniciativa Síť Smaragd, která v podstatě rozšiřuje síť NATURA 2000 za hranice Evropské unie tak, aby byla pokryta území všech států Evropy. Jedná se o vytvoření soustavy evropsky významných chráněných území podle stejných zásad na území EU i mimo státy EU. Navrhované lokality jsou označovány jako oblasti zvláštního zájmu (Areas of Special Conservation Interest – ASCI). (JAREŠ et al., 2007)

6. 1. 6 AEWA

Dohoda o ochraně africko-euroasijských stěhovavých vodních ptáků- African-Eurasian Waterbird Agreement.

Nejrozsáhlejší Dohoda pod Bonnskou úmluvou (cizojazyčné verze Dohody) byla podepsána v nizozemském Haagu 16.6 1995, v platnost vstoupila 1. 11. 1999. ČR je smluvní stranou od roku 2006 (Sdělení MZV č. 45/2006 Sb.). Dohoda zahrnuje 119 států Evropy, Afriky, Středního Východu, části Asie a Kanady. Členy Dohody je 66 států a Evropská unie. Sekretariát sídlí v německém

Bonnu, pracuje pod patronací UNEP. Rozhodovacím orgánem je zasedání smluvních stran, konané přibližně co tři roky.

Strany podniknou opatření na ochranu stěhovavých vodních ptáků, přičemž budou věnovat zvláštní pozornost ohroženým druhům a druhům, jejichž ochranný status je nepříznivý.

Za tímto účelem strany:

- poskytnou ohroženým druhům stěhovavých vodních ptáků v oblasti dohody přísnou ochranu;
- zajistí, aby jakékoli využívání stěhovavých vodních ptáků vycházelo z posouzení nejlepších dostupných poznatků o jejich ekologii a bylo udržitelné pro dané druhy i pro ekologické systémy, na které jsou tyto druhy vázány;
- určí lokality a přírodní stanoviště stěhovavých vodních ptáků nacházející se na jejich území a podpoří ochranu, správu, údržbu a obnovu těchto stanovišť ve spolupráci s orgány zabývajícími se ochranou stanovišť;
- budou koordinovat své snahy o to, aby byla v celé oblasti výskytu každého dotyčného druhu stěhovavých vodních ptáků udržována nebo v příslušných případech obnovena síť vhodných stanovišť, zejména tehdy, rozprostírají-li se mokřady na území více než jedné strany této dohody;
- budou zkoumat problémy, které představují nebo by mohly představovat lidské činnosti, a usilovat o provedení nápravných opatření, včetně obnovy stanovišť a kompenzačních opatření;
- budou spolupracovat při mimořádných situacích vyžadujících spojené mezinárodní úsilí a při identifikaci druhů stěhovavých vodních ptáků, které jsou za takovýchto situací nejvíce zranitelní, a též při stanovování vhodných postupů při mimořádných událostech, které těmto druhům v takových situacích zajistí zvýšenou ochranu, a při přípravě pokynů, jež pomohou jednotlivým stranám pomoci při řešení těchto situací;
- zabrání záměrnému vysazování nepůvodních druhů vodních ptáků do životního prostředí a podniknou veškerá vhodná opatření zamezující neúmyslnému vypuštění takových druhů, pokud by takové vysazení nebo vypuštění poškodilo ochranný status volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin;

- zahájí nebo podpoří biologický a ekologický výzkum stěhovavých vodních ptáků, včetně harmonizace metod výzkumu a monitorování a v příslušných případech zavedení společných programů výzkumu a monitorování nebo takovýchto programů založených na spolupráci;
- provedou analýzu požadavků na vzdělávání
- vytvoří a budou udržovat programy ke zvýšení povědomí a pochopení problematiky ochrany stěhovavých vodních ptáků obecně a o konkrétních cílech a ustanovení této dohody;
- budou si vyměňovat informace a výsledky výzkumu, monitorování i ochrannářských a vzdělávacích programů a
- budou spolupracovat s cílem pomáhat si navzájem při provádění této dohody, zejména v oblastech výzkumu a monitorování. (AEWA, 1995)

V ČR se vyskytuje celkem 76 druhů, na které se vztahují cíle Dohody, které je ČR povinna plnit. (ONLINE 2)

6. 1. 7 Úmluva o biologické rozmanitosti

Convention on Biological Diversity (dále jen CBD) byla poprvé vystavena k podpisu na Konferenci OSN o životním prostředí a rozvoji (UNCED), konané v červnu 1992 v brazilském Rio de Janeiru. V platnost vstoupila 29. 12. 1993. K 1. 7. 2009 má 191 smluvních stran. ČR se smluvní stranou Úmluvy o biologické rozmanitosti stala v prosinci 1993, úmluva pro ni vstoupila v platnost v březnu 1994.

Cílem Úmluvy je ochrana biologické rozmanitosti, její udržitelné využívání a přístup ke genetickým zdrojům a spravedlivé a rovnocenné rozdělování přínosů plynoucích z jejich využívání (ABS). Úmluva má v současné době jeden protokol – Cartagenský protokol o biologické bezpečnosti. (PELC, 2010)

Je to svého druhu první materiál, který zaštituje komplexní ochranu biodiverzity v ČR, a to také proto, že pokrývá jak „strategická témata“ ochrany in situ, ex situ, invazních druhů, apod., ale definuje také problémové okruhy a cíle v „biodiverzitě v sektorových a složkových politikách“ (lesní ekosystémy, vodní a mokřadní, doprava, energetika, cestovní ruch, apod.). (JAREŠ et al., 2007)

Postupná degradace ekosystémů je hlavní hrozbou pro biologickou rozmanitost. Z ekologického hlediska existují dva odlišné, ale vzájemně propojené druhy nástrojů, jejichž pomocí mohou města přispívat k CBD. Za prvé snížit ekologické stopy měst, za druhé obnovit městské ekosystémy. Například snížení spotřeby energie, nebo zvýšení recyklace snižuje ekologické stopy. Města mohou zvýšit místní biologickou rozmanitost vytvořením nových městských parků pro trávení volného času. (PUPPIM DE OLIVEIRA, 2011)

Smluvní strany mají pro realizaci Úmluvy přijmout strategii ochrany biologické rozmanitosti (článek 6, CBD). Ta má obsahovat všechna relevantní ustanovení úmluvy a vytyčit si cíle pro jejich plnění příslušnou smluvní stranou. Strategie ochrany biologické rozmanitosti České republiky byla přijata usnesením vlády č. 620/2005.

V roce 2002 byl na Světovém summitu o udržitelném rozvoji (Johannesburg) přijat celosvětový cíl výrazného snížení úbytku biologické rozmanitosti do roku 2010, tzv. cíl 2010. EU ve svém úsilí šla ještě dále a rozhodla se tento úbytek dokonce zastavit.

Protože je smluvní stranou CBD také Evropské společenství, koordinují členské státy v Radě EU svůj přístup k naplňování Úmluvy. V rámci EU vznikla řada strategických dokumentů pro její realizaci, které musejí členské státy EU respektovat. Nejaktuálnějším je Sdělení Evropské komise Radě a Parlamentu - Zastavení úbytku biologické rozmanitosti do roku 2010 a v dalších letech – zachování ekosystémových služeb v zájmu dobrých životních podmínek pro lidstvo. (PELC, 2010)

Ztráta biologické rozmanitosti je vnímána jako globální problém. Proto se vyžaduje zapojení do úmluv v oblasti životního prostředí. Ale ani po více než deseti letech od konference v Riu tento problém není vyřešen a vyhlídky byly nadhodnocené. (BOISVERT et al., 2005)

6. 1. 8 Evropská úmluva o krajině

Ve Florencii byla 20. října 2000 přijata Evropská úmluva o krajině- European Landscape cinvention. Nezvykle brzy na poměry České republiky byla tato smlouva

ratifikována i u nás, takže od 1. 10. 2004 je Evropská úmluva o krajině součástí našeho právního řádu. (KUČOVÁ, 2006)

Evropská úmluva o krajině představuje koncepční dokument a nástroj shrnující a zakotvující potřebu nového náhledu na krajinu, potřebu docenění krajiny a nastolení cesty jejího udržitelného rozvoje. V tomto smyslu navazuje na řadu dříve přijatých mezinárodních dokumentů dotýkajících se ochrany a správy přírodního a kulturního dědictví, regionálního a územního plánování, místní samosprávy a přeshraniční spolupráce. (WEBER et al., 2004)

Evropská úmluva o krajině se aplikuje na celé území signatářských stran a pokrývá přírodní, venkovské, městské a příměstské oblasti. Zahrnuje plochy pevninského rázu, vnitrozemské vodní plochy a mořské oblasti. Týká se jak krajin, které mohou být považovány za pozoruhodné, tak krajin běžných a narušených.

Všeobecná opatření:

Článkem 5 Úmluvy (všeobecná opatření) se Česká republika zavázala:

- právně uznat krajinu jako základní složku prostředí, v němž obyvatelé žijí, jako výraz rozmanitosti jejich společného kulturního a přírodního dědictví a základ jejich identity;
- zavést a provádět krajinné politiky, zaměřené na ochranu, správu a plánování krajiny prostřednictvím přijetí specifických opatření (zejména zvyšování veřejného povědomí a vzdělávání);
- zavést postupy pro účast veřejnosti, místních a regionálních orgánů a jiných stran, které jsou zainteresovány na definování a provádění krajinných politik;
- začlenit krajinu do svých politik územního a urbánního plánování, do své kulturní, environmentální, zemědělské, sociální a hospodářské politiky, jakož i do ostatních politik s možným přímým či nepřímým dopadem na krajinu. (KUČOVÁ, 2006)

Zvláštní opatření:

Zvyšování povědomí

Každá Strana se zavazuje zvyšovat povědomí občanské společnosti, soukromých organizací a veřejných orgánů o hodnotě krajiny, jejich úloze a jejich změnách.

Vzdělávání a výchova

Každá Strana se zavazuje podporovat:

- vzdělávání odborníků v oboru oceňování krajinných celků a činností v krajině;
- multioborové vzdělávací programy v oblasti krajinné politiky, ochrany, správy a plánování krajiny, určené pro profesionály v soukromém i veřejném sektoru a pro dotčená sdružení;
- školní a vysokoškolské vzdělávací programy, které se v rámci příslušných disciplín zaměří na hodnoty spjaté s krajinou a na otázky týkající se její ochrany, správy a plánování.

Vymezení a hodnocení

Za aktivní účasti zainteresovaných stran, a za účelem zlepšení úrovně znalosti svých krajiny se každá Strana zavazuje:

- vymezit své vlastní typy krajiny na celém svém území;
- analyzovat jejich charakteristiky, síly a tlaky, které je mění;
- zaznamenávat jejich změny;
- vyhodnotit takto vymezené krajiny s ohledem na zvláštní hodnoty, které jsou jim připisovány zainteresovanými stranami a dotčeným obyvatelstvem. Tyto vymezuující a hodnotící postupy budou provázeny výměnou zkušeností a metodologie, organizovanou mezi Stranami na evropské úrovni podle článku 8.

Cílové charakteristiky krajiny

Každá Strana se zavazuje, po konzultaci s veřejností, definovat cílové charakteristiky krajiny pro vymezené a vyhodnocené krajiny.

Plnění

Pro realizaci krajinných politik se každá Strana zavazuje zavést nástroje, zaměřené na ochranu, správu a/nebo plánování krajiny. (EVROPSKÁ ÚMLUVA O KRAJINĚ, 2000)

Úmluva věnuje významný prostor evropské spolupráci dotýkající se zohledňování krajinného rozměru mezinárodních koncepcí, vzájemné pomoci a výměny informací, jakož i přeshraniční spolupráci na místní a regionální úrovni. Sledování plnění Úmluvy zajišťují existující kompetentní výbory expertů, které jsou pověřeny Výborem ministrů RE. Výbor ministrů přijímá pravidla a uděluje Cena krajiny Rady Evropy. (WEBER et al., 2004)

K začátku roku 2004 k dohodě přistoupily tyto státy: Belgie, Bulharsko, Chorvatsko, Dánsko, Finsko, Francie, Řecko, Irsko, Itálie, Lotyšsko, Lucembursko, Malta, Moldavsko, Norsko, Polsko, Portugalsko, Rumunsko, San Marino, Slovinsko, Španělsko, Švédsko, Švýcarsko a Turecko. (ONLINE 2)

6. 1. 9 Karpatská úmluva

Rámcová úmluva o ochraně a udržitelném rozvoji Karpat- Carpathian Convention.

Úmluva byla sjednána dne 21. května 2003 v Kyjevě sedmi státy karpatského regionu včetně ČR a vstoupila v platnost 4. ledna 2006 (č. 47/2006 Sb.). (ONLINE 2)

Úmluva byla připravena z iniciativy Ukrajiny a za technické a odborné pomoci Programu OSN pro životní prostředí. (ONLINE 1)

Úmluva má preambuli, která klade důraz na význam regionu Karpat a vytváří vazby na různé mezinárodní právní dokumenty. Preambule nejsou právně

vynutitelné, ale mohou se zaměřit na interpretaci podstatných opatření dokumentu. (BROGGIATO et al., 2007)

Karpaty jsou unikátním pohořím celoevropského významu a jednou z významných oblastí s vysokou biodiverzitou. Rozkládají se na území více než 200.000 km² a jsou mimo jiné útočištěm řady endemických a ohrožených druhů rostlin a živočichů, včetně velkých šelem, ale i územím, kde se uchoval tradiční způsob hospodaření a života místních obyvatel. Potřeba chránit toto křehké soužití lidí a přírody a umožnit rozvoj oblasti při současném zachování přírodních hodnot se stává v posledních letech stále naléhavější. Karpatský region je ekologicky velmi citlivá oblast, proto je na místě, aby se tomuto regionu věnoval dostatek pozornosti a přispívalo se k řešení jeho problémů adekvátním způsobem. Státy karpatského regionu (Česká republika, Maďarsko, Rumunsko, Slovensko, Srbsko, Ukrajina, Polsko) podepsaly Karpatskou úmluvu na páté ministerské konferenci v Kyjevě v roce 200. Úmluva vstoupila pro ČR i obecně v platnost dne 4. ledna 2006. (ONLINE 1)

Úmluva obsahuje 23 článků, z nichž první dva definují rámec, cíle, principy a přístup k úmluvě. Články 3-13 představují hlavní podstatné závazky úmluvy, v nichž jsou cíle úmluvy rozvedeny do detailů a je určen rámec pro budoucí provádění.

Články pokrývají následující témata:

- integrovaný přístup k péči o územní zdroje;
- ochranu a udržitelné využívání biologické a krajinné rozmanitosti;
- územní plánování;
- udržitelnou a integrovanou péči o vody/povodí;
- udržitelné zemědělství a lesní hospodářství;
- udržitelnou dopravu a infrastrukturu;
- udržitelný cestovní ruch;
- průmysl a energie;
- kulturní dědictví a tradiční znalosti;
- systém posuzování životního prostředí/ informační systém, monitorování a včasné varování;

- zvyšování povědomí, vzdělávání a účast veřejnosti. (BROGGIATO et al., 2007)

6. 1. 10 Dunajská úmluva

Úmluva o spolupráci pro ochranu a únosné využívání Dunaje- Danube River Protection Convention (The Convention on Co-operation for the Protection and Sustainable Use of the River Danube).

Mezinárodní spolupráce při ochraně samotného Dunaje byla zahájena v roce 1985 Deklarací podepsanou v Bukurešti. V roce 1992 zahájil činnost Environmentální program Dunaje, který se týkal jeho celého povodí. Paralelně probíhaly práce na přípravě Úmluvy o spolupráci pro ochranu a únosné využívání Dunaje. Úmluva byla podepsána v červnu 1994 v Sofii. ČR ji podepsala a ratifikovala v březnu 1995. V platnost Úmluva vstoupila v říjnu 1998. (ONLINE 2)

Smluvní strany se vynasnaží dosáhnout cíle trvale udržitelného a vyrovnaného vodního hospodářství, včetně šetření, zlepšení a rozumného využívání povrchových a podzemních vod v povodí, pokud je to možné. Navíc strany vynaloží všechnu snahu k omezení nebezpečí, vznikajícího z havárií při nichž se vyskytují látky nebezpečné vodám, nebezpečí povodní a ledových jevů na řece Dunaji. Mimo to se budou snažit přispět ke snížení znečištění Černého moře ze zdrojů v povodí.

Smluvní strany budou podle ustanovení této Úmluvy spolupracovat v základních vodohospodářských otázkách a přijmou všechna vhodná právní, správní a technická opatření pro to, aby se přinejmenším zachovaly a zlepšovaly současné podmínky životního prostředí a kvality vody řeky Dunaje a vod jeho povodí a k prevenci a k maximálnímu možnému snížení nepříznivých vlivů a změn, k nimž dochází nebo které pravděpodobně mohou být způsobeny.

K tomuto cíli smluvní strany - berouce v úvahu naléhavost opatření zaměřených na zamezování znečišťování vod a na rozumné a trvale udržitelné využívání vod - stanoví priority podle vhodnosti a posílí, sladí a zkoordinují opatření přijatá a plánovaná na státní i mezinárodní úrovni v povodí Dunaje zaměřená na trvale udržitelný rozvoj a ochranu životního prostředí řeky Dunaje. (DUNAJSKÁ ÚMLUVA, 1994)

6. 1. 11 Dohoda o ochraně Labe

Dne 8. října 1990 byla v Magdeburku podepsána Dohoda o Mezinárodní komisi pro ochranu Labe, která vstoupila v platnost dne 13. srpna 1993. Od data vstupu České republiky do Evropské unie dne 1. května 2004 přestalo být Evropské společenství smluvní stranou Dohody. Tímto krokem se Evropská unie dostala do role pozorovatele, stejně jako Polská republika, Rakouská republika, Mezinárodní komise pro ochranu Rýna, Odry a Dunaje a nevládní organizace. (ONLINE 1)

Dohoda o Mezinárodní komisi pro ochranu Labe byla podepsána za účelem zabránit dalšímu znečišťování Labe a jeho přítoků, zlepšovat jejich stav a průběžně snižovat zatížení Severního moře. Smluvní strany jsou zavázány ke spolupráci v oblasti ochrany vod Labe a jeho povodí prostřednictvím Mezinárodní komise pro ochranu Labe (MKOL).

Po katastrofálních povodních v červenci 1997 se činnost Komise zaměřila i na problematiku povodňové ochrany.

V souvislosti s implementací Směrnice 2000/60/ES, ustavující rámec pro činnost Společenství v oblasti vodní politiky, byla kompetence MKOL rozšířena o koordinační činnost při jejím zavádění v mezinárodní oblasti povodí Labe. Těmto novým potřebám byla přizpůsobena organizační struktura Komise a nově definovány působnosti pracovních skupin. (ONLINE 2)

Smluvní strany budou usilovat zejména o to:

- umožnit užívání vody, především umožnit získávání pitné vody z břehové infiltrace a zemědělské využívání vody a sedimentů,
- dosáhnout ekosystému, který bude co možná nejbližší přírodnímu stavu se zdravou četností druhů,
- trvale snižovat zatížení Severního moře z povodí Labe. (DOHODA O MEZINÁRODNÍ KOMISI PRO OCHRANU LABE, 1990)

6. 1. 12 Dohoda o ochraně Odry

S cílem zlepšit stav povrchových vod a vodních ekosystémů v povodí Odry byla dne 11. dubna 1996 ve Vratislavi podepsána Českou republikou, Polskou

republikou, Spolkovou republikou Německo a Evropským společenstvím Dohoda o Mezinárodní komisi pro ochranu Odry před znečištěním. Dohoda vstoupila v platnost dne 28. dubna 1999. Dohodou se smluvní strany zavázaly ke spolupráci v Mezinárodní komisi pro ochranu Odry před znečištěním (MKOOpZ). Od data vstupu České republiky a Polské republiky do Evropské unie (dne 1. května 2004) přestalo být Evropské společenství smluvní stranou Dohody o MKOOpZ. Z tohoto důvodu byla dne 25. června 2008 podepsána Dohoda o změně Dohody o MKOOpZ, která tento fakt zohledňuje. (ONLINE 1)

Cíle spolupráce jsou především:

- předcházet a trvale snižovat zatížení Odry, jakož i Baltického moře, škodlivými látkami,
- dosáhnout stavu vodních a souvisejících terestrických ekosystémů do možná nejbližší přirozenému stavu s příslušnou diverzitou druhů
- umožnit využívání Odry, především k získávání pitné vody z břehové infiltrace a k zemědělskému využití vody a sedimentů. (DOHODA O MEZINÁRODNÍ KOMISI PRO OCHRANU ODRY PŘED ZNEČIŠTĚNÍM, 1996)

6. 2 Mezinárodní uskupení

6. 2. 1 IUCN

Mezinárodní svaz ochrany přírody- International Union for Conservation of Nature představuje největší a nejvýznamnější nezávislou mezinárodní nevládní ochránářskou organizaci s celosvětovou působností, sdružující nezávislé státy, státní instituce a mezinárodní nevládní organizace i dobrovolné organizace působící v jednotlivých zemích. Posláním IUCN, založené v roce 1948 ve francouzském Fontainebleau z podnětu OSN, je v celém světě ovlivňovat, podporovat a pomáhat lidem chránit celistvost a rozmanitost přírody a zajišťovat, aby jakékoli využívání přírodních zdrojů bylo rovnoměrné a udržitelné. Mezinárodní unie na ochranu přírody prosazuje ochranu přírody na vědeckých základech a uskutečňuje řadu projektů, mj. i v ČR. (HOŠEK et al., 2009)

Kategorie IUCN pro chráněná území zůstávají nejuznávanějšími mezinárodními standardy územní ochrany. Revidovaná definice chráněného území zdůrazňuje dlouhodobou ochranu těchto ploch. Protože kategorie nejsou doprovázeny kvantitativními ukazateli, nevyklučuje zařazování chráněných území do těchto kategorií i nadále subjektivní přístup hodnotitelů. (PLESNÍK, 2010)

IUCN rozděluje chráněná území do 6 kategorií (kategorie I je rozdělena na Ia a Ib), založených na využívání území a managementu. V nejvyšší kategorii jsou v ČR 3 území: Prameny Úpy, Modravské Slatě a Prameny Labe. V kategorii II jsou to pak NP Podyjí a NP Šumava. Krkonošský NP a české CHKO odpovídají kategorii V, některé jejich přísněji chráněné části (1. zóny a rezervace) kategorii II. Dle IUCN se více než 80 % z celkem 1 773 chráněných území v ČR nachází v kategorii IV.

Česká republika se podílí na účasti IUCN od roku 1956, kdy se představitel tehdejšího Československa poprvé zúčastnil generálního shromáždění organizace. První členskou organizací z našeho státu se stal roku 1958 odbor ochrany přírody Státního ústavu památkové péče a ochrany přírody v Praze, následně Český ústav ochrany přírody. Agentura ochrany přírody a krajiny České republiky v členství pokračuje jako následnická organizace, nyní jako řádný člen v kategorii státní agentury. Řádným členem IUCN je také nevládní Český svaz ochránců přírody a členem přidruženým Správa Krkonošského národního parku. V roce 2000 se ČR stala státním členem IUCN usnesením vlády ČR č. 190 z 16. 2. 2000 a přidala se tak mezi dalších 70 států. (ONLINE 2)

Sídlem sekretariátu je švýcarské městečko Gland. Jako jediná mezinárodní nevládní organizace je oficiálním pozorovatelem Valného shromáždění OSN, stejně jako Evropská unie, resp. Evropské společenství. Jedním z mála jednotlivců, kterým bylo uděleno čestné členství IUCN, se v roce 1996 stal RNDr. Jan Čerovský, CSc., významná osobnost české ochrany přírody. Rozpočet IUCN v roce 2007 činil 154 milionů CHF (2,9 miliard Kč). (HOŠEK et al., 2009)

6. 2. 2 Federace EUROPARC

Nevládní organizace Federace EUROPARC - Federace přírodních a národních parků Evropy (EUROPARC Federation - Federation of Nature and National Parks of Europe) byla založena v roce 1973 ve švýcarské Basileji. Jejím

hlavním posláním je sdružovat instituce ochrany přírody spravující různé typy evropských krajín, podporovat jejich činnost, koordinovat jejich postupy a zajišťovat výměnu informací.

Federaci tvoří 7 sekcí: atlantské ostrovy, nordicko-baltická, Německo, Itálie, Španělsko, Francie a Česká republika. Členskými organizacemi jsou především správy chráněných území, dále některé úřady (např. ministerstva životního prostředí), nevládní organizace a univerzity. Tyto organizace společně spravují kolem 430 chráněných území napříč evropským kontinentem.

Mezi hlavní aktivity české sekce EUROPARC patří pořádání tematických setkání pracovníků členských organizací, propagace a naplňování myšlenek federace EUROPARC, práce s mládeží, integrace do evropské ochrany přírody, budování přeshraničních chráněných území aj. (ONLINE 2)

6. 2. 3 Rada Evropy

Rada Evropy (Council of Europe) vznikla na základě podpisu zakládací listiny tzv. Londýnské dohody z 5. května 1949. Sídlí ve francouzském Štrasburku. V současné době má Rada Evropy (RE) 47 členských států. Přestože těžiště působení RE spočívá především v oblasti lidských práv, bezpečnosti obyvatel či oblasti sociální, vyvíjí RE rovněž aktivity v oblasti životního prostředí, konkrétně ochrany biodiverzity a krajiny, regionálního (územního) plánování, ochrany před závažnými přírodními a technologickými riziky. (ADAMOVÁ et al., 2007)

Hlavními orgány Rady Evropy jsou:

- Výbor ministrů,
- parlamentní shromáždění,
- smíšený výbor,
- stálý výbor,
- kongres orgánů místní a regionální samosprávy,
- soud pro lidská práva.

Úmluvy sjednané v rámci Rady Evropy:

- Úmluva o ochraně evropských planě rostoucích rostlin, volně žijících živočichů a přírodních stanovišť (Bernská úmluva),
- Evropská úmluva o krajině. (ONLINE 1)

6. 2. 4 Planeta Europa

Planeta Europa je mezinárodní sdružení evropských vládních i nevládních organizací, které se zabývají ochranou evropské flóry. Vznikla na základě návrhu rezoluce, vyzývající k zvýšenému úsilí o ochranu planých rostlin - vyšších i nižších - a jejich stanovišť v Evropě, podaném na 19. shromáždění IUCN v roce 1994 v Buenos Aires.

Projekty:

- Zpracování Evropské strategie ochrany flóry (ve spolupráci s Radou Evropy),
- Vytvoření sítě botanicky významných území v Evropě (IPAs - Important Plant Areas; přehled IPAs v ČR) v souladu s doporučením evropského akčního plánu Parky pro život (Parks for Life); projekty IPAs se realizují i mimo Evropu,
- Kampaň na ochranu světově ohrožených dřevin v Evropě jako součást globální kampaně, řízené organizacemi FFI (Flora and Fauna International) a WCMC (World Conservation Monitoring Centre),
- Evropský botanický červený seznam,
- Iniciativy k ochraně nižších rostlin a hub. (ONLINE 2)

6. 2. 5 Geoparky UNESCO

Ministerstvo životního prostředí rozhodlo o vytvoření systému a sítě národních geoparků České republiky. Síť národních geoparků má sledovat evropsky i světově uznávané cíle v ochraně a prezentaci geologického dědictví, kterými jsou:

- zajištění udržitelného rozvoje pro budoucí generace všech zemí prostřednictvím zajištění ochrany v zabezpečení geologického dědictví,

- přijetí filosofie a strategie UNESCO, týkající se geoparků, které se zaměřují na zlepšení vědeckého poznání, ochranu zdrojů, místní ekonomický rozvoj, respektování kulturního dědictví, popularizaci přírodních věd, vzdělávání a propagaci turismu,
- zamezení aktivitám, které vedou k poškození geologického dědictví, včetně nezákonného obchodu s nerosty a fosiliemi
- prohloubení mezinárodní spolupráce na poli ochrany geologického dědictví a geoparků. (SMĚRNICE MŽP 6/2007)

V současné době má 57 členů z 18 zemí světa. (ONLINE 1)

Prvním českým geoparkem UNESCO se stal v roce 2005 Geopark Český ráj, který se tak zároveň stal jako celkově 25. součástí evropské sítě geoparků. Národním geoparkem se pak stal v roce 2010. Geopark o rozloze necelých 700 km² výrazně přesahuje stejnojmennou chráněnou krajinnou oblast. Geopark zahrnuje širokou škálu geologických fenoménů, paleontologické, mineralogické a archeologické lokality i historické památky.

Druhým českým národním geoparkem se stal rovněž v roce 2010 Geopark Egeria. Rozkládá se na dvou třetinách Karlovarského kraje - bez Doupovských hor, Žluticka a Toužimska - na ploše téměř 2 500 km². Po odborné stránce je geopark velmi variabilní, můžeme zde shlédnout doklady vulkanismu, těžbu surovin, geomorfologické útvary, různé typy hornin, minerální prameny, tektonické jevy atd. (ONLINE 2)

7. Závěr

Cílem této bakalářské práce je shrnout Mezinárodní úmluvy o ochraně přírody a krajiny a Mezinárodní organizace, ve kterých je Česká republika smluvní stranou. Tato mezinárodní spolupráce společně se zásadami jednoty světové biosféry přesahuje politické hranice států celků. Úloha státu je ale v ochraně přírody a krajiny stále nenahraditelná, je třeba, aby dal do souladu legislativu s právními předpisy Evropské unie, spolupracoval s předními odbornými vládními i nevládními organizacemi (především s IUCN) a podílel se na světové soustavě biosférických rezervací UNESCO a evidovaných ploch IUCN a účastnil se mezinárodních programů a projektů ekologické osvěty.

I přes dobré zajištění ochrany přírody a krajiny České republiky díky současné legislativě a Mezinárodním úmluvám a organizacím je ale třeba, aby se účastnila široká veřejnost, především obce, občanská sdružení i občané samotní.

8. Seznam použité literatury

AEWA, *Dohoda o ochraně africko-euroasijských stěhovavých vodních ptáků*, African-Eurasian Waterbird Agreement, Haag, 1995

Adamová, E., Schneidrová, V., *Rada Evropy*, časopis Planeta, roč. 15, č. 7, str. 55-56, 2007

Bernská úmluva, *Úmluva o ochraně evropské fauny a flóry a přírodních stanovišť*, Convention on the Conservation of European Wildlife and Natural Habitats, Bern, 1979

Boisvert, V., Vivien, F., D., *The convention on biological diversity: A conventionalist approach*, Ecological Economics 53, str. 461-472, 2005

Bonnská úmluva, *Úmluva o ochraně stěhovavých druhů volně žijících živočichů*, Convention on the Conservation of Migratory Species of Wild Animals (CMS), Bonn, 1979

CITIES, *Úmluva o mezinárodním obchodu ohroženými druhy volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin*, Convention on International Trade in Endangered Species of Wild Fauna and Flora, Washington, 1973

Dohoda o mezinárodní komisi pro ochranu Labe, Magdeburg, 1990

Dohoda o mezinárodní komisi pro ochranu Odry před znečištěním Vratislav, 1996

Dunajská úmluva, *Úmluva o spolupráci pro ochranu a únosné využívání Dunaje*, Danube River Protection Convention - The Convention on Co-operation for the Protection and Sustainable Use of the River Danube, Sofie, 1994

EUROBATS, *Dohoda o ochraně populací evropských netopýrů*, Agreement on the Conservation of Populations of European Bats, Londýn, 1991

Evropská úmluva o krajině, The European Landscape Convention, Florencie, 2000

Hošek, M., Plesník, J., Vačkář, D., *IV. světový kongres ochrany přírody*, časopis Ochrana přírody, roč. 2, č. 1, str. 29-31, 2009

Jareš, R., Karel, J., Martinovský, J., Polák, R., Říha, M., Čurnová, A., Dušková, P., Mužík, R., Riegertová, A., Boháč, J., *Koncepce Ochrany Přírody a krajiny Jihočeského kraje, Návrhová část*, České Budějovice, 2007

Kučová, V., *Možnosti ochrany kulturní krajiny v České republice - Současná právní úprava na úseku památkové péče, ochrany přírody, stavebního zákona a územního plánování*, časopis Veřejná správa, roč. 4, č. 48, příloha, 2006

Kurz, A., *Vědecký orgán CITIES, Výzkum a dokumentace*, časopis Ochrana přírody, roč. 2, č. 4, str. 23-25, 2009

Láznička, V., *Ochrana přírody a krajiny*, Mendelova zemědělská a lesnická univerzita v Brně, 1. vyd. Brno, 2005

MacKay, H., Finlayson, C., M., Fernández-Prieto, D., Davidson, N., Pritchard, D., Rebelo, L.-M., *The role of Earth Observation (EO) technologies in supporting*

implementation of the Ramsar Convention on Wetland, Journal of Environmental Management 90, str. 2234–2242, 2009

Pelc, F., *Aktualizace státního programu ochrany přírody a krajiny České republiky*, Ministerstvo životního prostředí, 2010

Plesník, J., *Kategorie Mezinárodní unie na ochranu přírody pro chráněná území: Možnosti jejich turistického využití*, časopis Ochrana přírody, roč. 3, zvláštní číslo, str. 26-28, 2010

Průchová, I., *Právní režim ochrany přírody a krajiny*, Masarykova univerzita v Brně, 1993

Puppim de Oliveira, J., A., Balaban, O., Doll, C., N., H., Moreno-Peñaranda, R., Gasparatos, A., Iossifova, D., Suwa, A., *Cities and biodiversity: Perspectives and governance challenges for implementing the convention on biological diversity (CBD) at the city level*, Biological Conservation 144, str. 1302-1313, 2011

Ramsarská úmluva, *Úmluva o mokřadech majících mezinárodní význam především jako biotopy vodního ptactva*, Convention on Wetlands of International Importance especially as Waterfowl Habitat- The Ramsar Convention on Wetlands, Ramsar, 1971

Broggiato, A., Filipova, T., B., Cetara, L., Church, J., Luciani, G., Monnier, C., Movilia, D., Ratushnyak, O., Romanescu D., C., Sandei, P., C., Stec, S., Ventura, E., *Karpatská úmluva v praxi: průvodce prováděním Karpatské úmluvy*, Regionální environmentální centrum pro střední a východní Evropu, 2007

Weber, M., Ambróš, L., Chovancová, K., Milčoch, S., *Přínos Evropské úmluvy o krajině*, časopis Život, roč. 3, č. 38, str. 122-134, 2004

Legislativa:

Nařízení Komise (EU) č. 101/2012 ze dne 6. února 2012, kterým se mění nařízení rady (ES) č. 338/97, o ochraně druhů volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin regulováním obchodu s nimi

Nařízení Komise (EU) č. 757/2012 ze dne 20. srpna 2012, o pozastavení dovozu exemplářů některých druhů volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin do Unie

Nařízení Komise (ES) č. 865/2006 ze dne 4. května 2006, o prováděcích pravidlech k nařízení Rady (ES) č. 338/97 o ochraně druhů volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin regulováním obchodu s těmito druhy

Nařízení Rady (ES) č. 338/1997 ze dne 9. prosince 1996, o ochraně druhů volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin regulováním obchodu s nimi

Směrnice evropského parlamentu a rady 2009/147/ES ze dne 30. listopadu 2009, o ochraně volně žijících ptáků

Směrnice MŽP č. 6/2007 ze dne 14. května 2007, k zabezpečení jednotného postupu rezortu při nominaci území na národní geopark

Směrnice rady 79/409/EHS ze dne 2. dubna 1979, o ochraně volně žijících ptáků

Směrnice rady 92/43/EHS ze dne 21. května 1992, o ochraně přírodních stanovišť, volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin

Směrnice rady 97/11/ES ze dne 3. března 1997, kterou se mění směrnice 85/337/EHS o posuzování vlivů některých veřejných a soukromých záměrů na životní prostředí

Stavební zákon č. 183/2006 Sb. ze dne 14. března 2006, o územním plánování a stavebním řádu

Vyhláška č. 64/2011 Sb. ze dne 28. února 2011, o plánech péče, o podkladech k vyhlášení, evidenci a označování chráněných území

Vyhláška č. 189/2013 Sb. ze dne 27. června 2013, o ochraně dřevin a povolování jejich kácení

Vyhláška č. 210/2010 Sb. ze dne 11. června 2010, o provedení některých ustanovení zákona o obchodování s ohroženými druhy

Vyhláška č. 395/1992 Sb. ministerstva životního prostředí České republiky ze dne 11. června 1992, kterou se provádějí některá ustanovení zákona České národní rady č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny

Vyhláška č. 667/2004 Sb. ze dne 16. prosince 2004, o obsahu a rozsahu dokumentace jeskyní (zjištěných při těžbě nerostných surovin)

Zákon č. 71/1994 Sb. ze dne 23. března 1994, o prodeji a vývozu předmětů kulturní hodnoty

Zákon č. 100/2004 Sb. ze dne 5. března 2004, o ochraně druhů volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin regulováním obchodu s nimi a dalších opatřeních k ochraně těchto druhů a o změně některých zákonů (zákon o obchodování s ohroženými druhy)

Zákon č. 114/1992 Sb. ze dne 19. února 1992, o ochraně přírody a krajiny

Zákon č. 122/2000 Sb. ze dne 29. července 2004, o ochraně sbírek muzejní povahy

Webové stránky:

ONLINE 1: Internetové stránky Ministerstva životního prostředí [on-line]. [cit. 18.2.2013]

Dostupné z http://www.mzp.cz/cz/priroda_krajina

ONLINE 2: Internetové stránky Agentury ochrany přírody a krajiny České republiky [on-line]. [cit. 17.2.2013]

Dostupné z <http://www.ochranaprirody.cz>